

УДК 378.14

Людмила Петько

ПЕДАГОГІЧНА СУТНІСТЬ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ «ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ»

У статті на основі проведеного автором теоретичного дослідження наводяться тлумачення понять «освітній простір», «освітнє середовище» у філософській, педагогічній, психологічній, соціологічній площині; розкрито педагогічну сутність феномену «освітнє середовище»; проаналізовано визначення понять «освітній простір» та «освітнє середовище»; визначено основні відмінності між ними та запропоновано авторську модель класифікації освітнього середовища: особистісно розвивальна, комунікативно-орієнтована, антрополого-психологічна, психодидактична, еко-психологічна, природовідповідна, соціокультурна, професійно-практична, інформаційна, конструктивістська. На прикладі наукових розвідок українських і зарубіжних учених обосновується доцільність навчання майбутніх випускників університету в професійно орієнтованому ініціативному середовищі, що сприятиме до адаптації в майбутній діяльності. Обґрунтовується роль освітнього середовища у навчально-виховному процесі навчального закладу та підготовці майбутніх випускників університету до професійної діяльності.

Ключові слова: система освіти, освітній простір, освітнє середовище, навчально-виховний процес, професійно орієнтоване ініціативне навчальне середовище, університет.

На основе проведенного автором теоретического исследования приводятся точки зрения понимания представителями педагогики, социологии, психологии, философии феноменов «образовательное пространство» и «образовательная среда»; раскрыто педагогическое содержание концепта «образовательная среда»; проанализированы определения «образовательное пространство» и «образовательная среда»; определены основные отличия между ними и предложена авторская модель классификаций образовательной среды: личностно-развивающая, коммуникативно-ориентированная, антрополого-психологическая, психодидактическая, природосоответствующая, социокультурная, еко-психологическая, профессионально-практичная, информационная, конструктивистская. На примере научных поисков украинских и зарубежных учёных обосновывается целесообразность обучения будущих выпускников университета в профессионально ориентированной иноязычной среде, что способствует адаптации в будущей профессиональной деятельности. Обосновывается роль образовательной среды в учебно-воспитательном процессе учебного заведения и подготовки будущих выпускников университета к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: система образования, образовательное пространство, образовательная среда, профессионально ориентированная иноязычная среда обучения, студент, университет.

Present-day understanding of learning environment is connected with consideration of education as an area of social life, therefore, environment is regarded to be a leading component of education. On the basis of the theoretical research conducted by the author the essence of the phenomenon «learning environment» is defined. Definitions of such notions as «system of learning», «learning space» and «learning environment» are analyzed, furthermore, the differences between these two notions are singled out. Main pedagogical approaches to the study of the notions «learning space» and «learning environment» during last decades are retraced by the author. The role of learning environment for personality development is also shown. Moreover, learning environment components and functions are presented. As any type of environment is presented like a constant part of space, it is considered to be spatio-temporal organization of objective reality, which influences personality. If the sum total of conditions, in which personality exists, functions, changes and develops, is characterized, it will become possible to single out the leading factors to define the capability and effectiveness of personality functioning and development. It should be mentioned that the analysis of different approaches to the definition of the essence and functioning of learning environment shows that this problem has appeared recently, but due to the emergence in pedagogics of such notion as «high-tech information learning environment» it still remains important.

Key words: learning space, learning environment, education process, student, university.

Постановка проблеми. В. Андрущенко акцентує увагу на переході людства у третє тисячоліття, що ставить перед системою освіти нові завдання, де головною вимогою до освіти XXI століття є її фундаментальність, що базується «на найновіших наукових досягненнях, інтегрованій інформації й новітніх педагогічних технологіях» і визначає «освіту» як «процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя (педагога) і учня (студента), спрямований на передачу (засвоєння) знань, формування вмінь і навичок, виховання культури мислення і почуття здатності до самонавчання і самостійної життєтворчої діяльності [Андрущенко, 2012: с. 319-320, 329]».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до наукових позицій академіка В.І.Лугового поняття «освіта» розглядається у співвідношенні понять «освіта» – «навчання» – «виховання» – «соціалізація» – «розвиток особистості» і визначається як «сукупний процес і результат цілеспрямованого інформаційного інформаційного окультурення людини, освоєння нею культурного досвіду [Луговий, 1997: с. 18]».

На думку Б. Гершунського поняття «освіта» містить такі змістові як цінність (державна, суспільна, особистісна), як система (освітніх державних і недержавних закладів, які розрізняються рівнем і профілем), як процес, як результат (процес суб'єкт-об'єктної та суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагогів і студентів) [Гершунский, 1998: с. 34-35, 47].

Додатковою до цілей і змісту освіти виступає ідея навчального предмету. Заслуга в теоретичній розробці цієї ідеї належить Ф.Фребелю, який довів, що зміст і форми освіти повинні концептуально опрацьовуватися, розташовуватися в конкретній системі (послідовності), виходячи з уявлень про природу і цілі освіти, особливостей розвитку дитини, характер предмету, який треба засвоїти [Розин, 2007: с. 510].

У свою чергу, академік В. Биков, наголошує, що освіту, як соціальне явище, розглядають в таких аспектах: як систему, що її забезпечує; як процес засвоєння та здобуття знань (процес опанування освіти); як освітньо-професійний рівень; як форму (очна, заочна і т.ін.); як цінність. Автор розглядає систему освіти як цілісну скінчену множину об'єктів (елементів) і відношень (взаємозв'язків) між ними, що «виділені з середовища суспільства за ознакою належності виділених об'єктів і відношень до реалізації цілей освіти [Биков, 2007: с. 31-32]».

Звернемося до тлумачення поняття «система» у Соціологічній енциклопедії, під системою розуміють сукупність елементів та відносин між ними. Розрізняють природні і штучні, відкриті та закриті. Наголошується, що у природі і суспільстві практично не існує закритих систем. Також система – є динамічною єдністю, організованою у деяку цілісність процесом взаємодії, яка перебуває у постійній зміні, до того ж, фундаментом системи є зв'язки між елементами. Розвивається і функціонує система у певному середовищі (виокремленому взаємозв'язку решти світу з системою, без розгляду якого досліджувати цю систему

неможливо). Середовище системи є її найближче оточення, у взаємодії з яким система формує і виявляє свої властивості. До середовища також належать зовнішні відносно середовища об'єкти, що опосередковано беруть участь у формуванні її інтегрованих властивостей. До ознак системи належить її внутрішня будова (організація множини зв'язків елементів системи, які виступають як підсистеми з відповідними функціями і без системної організації втрачають сенс), специфічні системні властивості, поведінка системи [Соціологічна ..., 2008: с. 329].

Метою статті окреслено дослідження педагогічної сутності у визначенні понять «освітнє середовище» та класифікацій його моделей.

Виклад основного матеріалу. В. Гончаров у своїх наукових розвідках дійшов висновку, що сутність сучасної філософсько-освітньої парадигми полягає в гуманоцентричній переорієнтації освітньої діяльності, яка відрізняється від процесу гуманізації минулих століть тим, що «гуманістично орієнтована освітня діяльність набуває масових форм і переміщується з периферії в центр освітніх систем. Основними ознаками гуманістично орієнтованої освітньої діяльності в сучасних умовах є орієнтація на саморозвиток та самоактуалізацію особистості» [Гончаров, 2013: с. 26], під час якої відбувається перетин її освітньої діяльності та життєдіяльності (до речі, ідею цього в українську педагогіку заклали ще у 20-х роках двадцятого століття Дьюї), індивідуалізація та диверсифікація освітнього процесу, формування самодостатньої особистості, природовідповідний підхід у її розвитку, налагоджування системи партнерства між вихованцями та педагогами.

Аргументованим є також підхід професора А. Ніколаєвої до характеристики освітньої системи як глобальної системи «відкритого, гнучкого, індивідуалізованого, творчого знання, неперервної освіти людини упродовж її життя і представляє собою єдність виробничих інновацій у сфері освіти (технологій, методів та прийомів викладання і навчання) й інновацій в управлінні (нових економічних механізмів у сфері освіти, нових організаційних структур, інституційних форм [Николаева, 2013: с. 29]».

Водночас, в оточуючому середовищі (ОС) системи освіти виокремлюють: 1) *цілеформувальне середовище*, яке утворюють саме системи освіти (СО), що визначають вимоги до властивостей кінцевого продукту СО, якісних і кількісних показників її функціонування і розвитку, задають обмеження діяльності СО, 2) *актуальне середовище*, яке утворюють системи ОС, що використовують, кінцевий продукт СО, ініціюють вимоги щодо його якісних властивостей і забезпечують необхідні умови для стійкого функціонування і розвитку СО [Биков, 2007: с. 32-33]. Такий аргументований підхід В. Бикова до характеристики СО чітко диференціює диспозиції СО в умовах університетської професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

Повертаючись до розгляду освітнього простору, зазначимо, що ОП «уміщує освітнє середовище, а саме, – конкретні умови існування,

формування і діяльності особистості в галузі освіти» і також будемо підтримувати визначення освітнього середовища відповідно наукових позицій О. Єжової як «систему умов існування, формування і діяльності особистості в процесі засвоєння нею конкретної системи наукових знань, практичних умінь і навичок; як систему умов виховання й навчання особистості [Єжова, 2011: с. 272]»

Освітнє середовище стало предметом активних різнопланових наукових пошуків з кінця 20 століття, і мають глибоке теоретико-методологічне підґрунтя. Вченими вивчалися різні освітні середовища. Традиційно в наукових пошуках значна увага приділяється вивченню освітнього середовища загальноосвітнього навчального закладу (В. Панов, Н. Поліванова, В. Рубцов, В. Слободчиков, В. Ясвін), професійно-технічних навчальних закладів (Р. Гуревич, О. Єжова), вищої школи (Л. Боденко, В. Бондар, Л. Ващенко, Т. Дороніна, Г. Віневська, О. Матвієнко, Г. Муравьова). У площині нашого дослідження найбільш поширеною серед науковців стала освітньо розвивальна модель ОС, запропонована В. Ясвіним, де освітнє середовище автор розуміє як «систему впливів і умов для формування особистості за заданим зразком, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні» [Ясвин, 2001].

Т. Дороніна шляхом ґрунтовного дослідження сучасних наукових підходів до проблеми розуміння сутності поняття «освітнє середовище» узагальнила погляди науковців щодо структури ОС та визначила її *структурні компоненти*: суб'єкти освітнього процесу, соціальний, просторово-предметний, технологічний (психодидактичний) (представники: В. Ясвін, З. Количева); діяльнісний/технологічний, комунікативний, просторово-предметний (В. Панов); соціально-культурний, інформаційний, соматичний, предметний (Е. Клімов); просторово-семантичний, змістово-методичний, комунікаційно-організаційний (Ю. Кулюткин, С. Тарасов, І. Габа); просторово-матеріальний, соціально-особистісний, інформаційно-технологічний, функціональний (І. Чернецький); предметно-просторова, організаційно-смілова, соціально-психологічна (В. Слободчиков); фізичне оточення, людські фактори, програма навчання (Г. Ковальов). До того ж професор визначила чинники, що складають ОС: 1) *просторово-предметний / матеріальний* («об'єктивне буття матеріальних предметів» (І. Чернецький); матеріальні засоби – приміщення (архітектура будівлі, дизайн інтер'єру, розмір і простір аудиторних приміщень (Г. Ковальов, В. Ясвін), пристрої, устаткування, прилади, носії інформації, прилади для її опрацювання, особлива атрибутика навчальної ситуації тощо; символічний простір: герб, гімн, традиції («просторово-семантичний» (І. Габа); 2) *навчально-методичний / комунікаційно-організаційний* («джерела асимільованої інформації» (І. Чернецький); форми та технології передачі інформації, її впорядкування та виокремлення; структура діяльності, стиль викладання і характер контролю, кооперативні або конкурентні форми навчання, зміст

програм навчання (традиційність, консерватизм, гнучкість («програма навчання» (Г. Ковальов); правила внутрішнього розпорядку, статут навчального закладу, правила особистої та суспільної безпеки («інформаційний» (Е. Клімов); зміст освітнього процесу, оволодіння учнем способами дії та організація навчання («психодидактичний» (В. Ясвін); концепції навчання та виховання, форми і методи організації навчання («змістовно-методичний» (І. Габа); 3) *соціально-особистісний* («суб'єкти пізнання» (І. Чернецький) – суспільні запити, мотиви, потреби; особистісні особливості та успішність, зміна персонального та міжособистісного простору, розподілення статусів та ролей, статево-вікові особливості студентів та викладачів (Г. Ковальов – «людський чинник»); культура, досвід, спосіб життя оточуючих («соціально-культурний» (Є. Клімов); тип культури та форма спільності вчителя-учня (В. Ясвін) [Дороніна, 2014: с. 182–183].

Повертаючись до розгляду сучасних моделей освітнього середовища, нашу увагу привернула їх класифікація, запропонована О. Єжовою [Єжова, 2011: с. 276], яка заслуговує на увагу, але потребує певного доповнення й уточнення у зв'язку із глобалізаційними викликами сьогодення, новими підходами до розгляду освітніх середовищ.

На нашу думку, представлена нами нижче класифікація моделей освітнього середовища надасть змогу на єдиній концептуальній основі створювати та розголюжувати освітні середовища: 1) особистісно-розвивальна (В. Ясвін, С. Дерябо), 2) комунікативно-орієнтована (Г. Віневська, В. Рубцов, І. Улановська, О. Яркіна), 3) антрополого-психологічна (міжособистісна взаємодія у діяльності: В. Слободчиков, В. Лебедева, В. Панов, Н. Поліванова; у процесі навчально-виховної взаємодії: В. Рубцов), 4) психодидактична (В. Лебедева, В. Орлов), 5) еко-психологічна (А. Бодальов, В. Панов, Дж. Гібсон, У. Мейс), природовідповідна (В. Сухомлинський, Ю. Бойчук), соціокультурна (Н. Башмакова, Л. Боденко, В. Козирев, Н. Рижова, Н. Якса), професійно-практична (Дж. Дьюї, А. Макаренко), інформаційно-технологічна (В. Биков (на позиціях задачного підходу), І. Секрет), конструктивістська (Б. Уилсон, Гріно, Йонассен, Рорер-Мерфі, Г. Муравьова), мобільна (Г. Віневська, В. Тихоміров).

Звертають увагу науковців сучасні інноваційні освітні середовища, де середовище розглядається як основа освітнього процесу і виступає мобільним, цілеспрямованим, інтенсивним засобом для отримання освіти у будь-якому місці, за індивідуальним графіком, причому міжособистісна взаємодія відбувається за допомоги електронних засобів навчання [Виневская, 2013; Тихоміров, 2003; Секрет, 2011]. На думку Г. Віневської, модель мобільного освітнього середовища університету, крім традиційних компонентів, повинна включати компонент, який характеризує відповідність середовища сучасному соціальному замовленню. З огляду на це вона повинна містити такі сукупні компоненти: 1) простір організації середовища, що проектується і формується відповідно запитам і

соціальним вимогам, 2) носії інформації, 3) взаємодія суб'єктів і об'єктів, які включені до проєтованого освітнього середовища, 4) освітні кластери з іншими середовищами [Виневская, 2013: с. 5].

У розгляді конструктивістської моделі ОС, суттєвим науковим пошуком є концепція К. Муравйової спрямована на розробку технологій конструювання освітнього процесу в університеті та загальноосвітніх навчальних закладах на підґрунті контекстнісного й технологічного підходів, де конструюється модель процесу навчання студентів за індивідуальними навчальними напрямками та технологія їх проєктування [Проектирование..., 2009; Муравьёва, 2012].

Американський професор Д. Йонассен, з метою подолання формалізму знань, використовує концепт «mindtool» (знаряддя для отримання, «вибудовування» знань, будівельні інструменти), який поєднує конструктивістські принципи з сучасної освітньої технології і є головним в його розумінні освітнього середовища. Студенти будують свою власну базу знань в освітньому середовищі завдяки «mindtools» – комп'ютерним програмам, електронним таблицям, бази даних і гіпермедіа (всі вони є виконують функцію презентатора знань («mindtools»)). Використання комп'ютерних програм («mindtools») дозволяє студентам аналізувати, оцінювати, узагальнювати, вирішувати проблеми, і осмислити те, що вони знають, для того, щоб побудувати свою базу знань [Jonassen, 2000].

Зазначимо, що у роботах конструктивістів зроблено спробу пов'язати теорію конструктивізму з практикою навчання, для чого визначено принципи створення навчальних середовищ. На даних принципах розроблено багато проєктів в цифрових класах і лабораторіях при вивченні різних наук і навчальних предметів. Слід також узяти до уваги, що Б. Уїлсон визначає конструктивістські навчальні середовища як «місце, де студенти можуть працювати разом і підтримувати один одного, оскільки вони використовують різні інструменти та інформаційні ресурси, керуючись цілями навчання і вирішенням завдань навчальної діяльності [Wilson, 1995: с. 25]».

У загальному вигляді модель освітнього середовища університету, системоутворюючим елементом якої виступає суб'єкт-суб'єктна взаємодія в процесі продуктивної діяльності учасників освітнього процесу, на думку І. Арендачук, може мати такі структурні компоненти: 1) просторово-семантичний (архітектурно-естетична організація життєвого простору студентів, просторову структуру навчальних і рекреаційних приміщень, символічний простір університету (його символи і атрибути: гімн, герб, традиції і т.ін.). 2) змістово-методичний компонент: змістова й організаційна сфери освіти. До першого належить концепція навчання й виховання, навчальні плани, навчальні і робочі програми, методична забезпеченість навчального процесу. Організаційна сфера містить технології, форми і методи забезпечення навчання й життєдіяльності студентів (використання інноваційних педтехнологій, нестандартних форм

проведення занять, читання лекцій, створення умов для науково-дослідної та проектної діяльності студентів у дослідницьких спільнотах, створення структури групового та студентського самоврядування. 3) Комунікаційно-організаційний компонент містить особливості суб'єктів освітнього середовища (гендерні відмінності й національні особливості студентів і викладачів, їхні цінності, установки, стереотипи та ін.); комунікаційна сфера охоплює суб'єкт-суб'єктну взаємодію та соціальна щільність серед суб'єктів освіти та ін.); організаційно-креативні умови представляють собою особливості управлінської культури, наявність творчих груп студентів і викладачів та ін.) [Арендачук, 2012: с. 4].

Висновки. З огляду на викладене можна стверджувати, що організація традиційних освітніх середовищ в умовах університету суттєво трансформується і доповнюються новими освітніми середовищами (мобільне, конструктивістське, інформаційно-технологічне і т.ін.), які виникають в освітньому просторі. Описані моделі ОС вже не можуть існувати автономно, вони взаємопоеднуються, переплітаються, взаємодоповнюються. Це дозволяє говорити про багатокomпонентну модель освітнього середовища вищого освітнього закладу, де на перше місце виходить якісна професійна підготовка спеціаліста для ринку праці, яка поєднує у своїй структурі культурний, освітній, професійний, науковий, комунікативний, соціальний, комунікаційний та ін. компоненти, що сприятиме розширенню можливостей і задоволенню бажань майбутнього спеціаліста, дозволить задовольнити його особисті запити і вимоги роботодавців, сприятиме у майбутньому професійної мобільності. У свою чергу, університету це надасть можливість розширити спектр освітніх послуг, що підвищить його статус і затребуваність на ринку освітніх послуг. Таке освітнє середовище сприятиме для виявлення потенційних можливостей особистості студента, буде стимулювати у прагненні до самостійності у навчанні, самоорганізації, самовиховання і саморозвитку.

Проте, зважаючи на дискусійність та різноплановість підходів, вважаємо дослідження формування та функціонування освітніх середовищ безповоротним і об'єктивним процесом, який впливає на розвиток особистості, підготовку її до професійної соціальної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, 2012 – Андрущенко В. Роздуми про освіту: філософія та методологія / В. Андрущенко. – К. : МП Леся, 2012. – 784 с.
- Арендачук, 2012 – Арендачук И. В. Образовательная среда вуза как фактор психолого-педагогических рисков / И. В. Арендачук [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/07/15/arendachuk_egorova.pdf
- Биков, 2007 – Биков Ю. В. Модели системы освіти і освітнього середовища / В. Ю. Биков // Актуальні проблеми модернізації соціальних систем / Щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – С. 31–38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B>
- Биков, 2008 – Биков В. Ю. Модели організаційних систем відкритої освіти: монографія. – К. : Атіка, 2008.– 684 с.

- Бойчук, 2007* – Бойчук Ю. Д. Сучасні підходи до забезпечення природовідповідності освітнього середовища / Ю. Д. Бойчук // Біологія та валеологія : зб. наук. пр. — Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2007. — Вип. 9. — С. 152-158.
- Виневская, 2013* – Виневская А. В. Организационные условия моделирования мобильной образовательной среды вуза / А. В. Виневская // Концепт. – 2013. – № 05 (май). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2013/13112.htm>.
- Гершунский, 1998* – Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций). – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
- Гончаров, 2013* – Гончаров В. І. Світоглядно-культурологічна матриця українського вчителя : автореф. дис ... д-ра філос. наук: 09.00.10 / В. І. Гончаров. – Київ, 2013. – 34 с.
- Дороніна, 2014* – Дороніна Т. О. Сучасні підходи до визнання сутності та структури освітнього середовища / Т. О. Дороніна // Педагогіка вищої та середньої школи: зб.наук.праць. – Вип. 40. – Кривий Ріг : Друкарня Романа Козлова, 2014. – С. 179–186.
- Дьюи, 1925* – Дьюи Дж. Школа и общество / пер. с англ. – М. : Работник просвещения, 1925. – 127 с.
- Єжова, 2011* – Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія / О. О. Єжова. – Суми : Вид-во «МакДен», 2011. – 412 с.
- Лебедева, 1996* – Лебедева В. П. Школоведческие аспекты моделирования развивающей образовательной среды // В. П. Лебедева, В. А. Орлов, В.И.Панов // Первая российская конференция по экологической психологии : тезисы, Москва, 3–5 декабря, 1996. – М., 1996. – С. 101-103.
- Луговий, 1997* – Луговий В. І. Управління освітою / В. І. Луговий. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – 302 с.
- Муравьёва, 2012* – Муравьёва Г. Е. Проектирование образовательного процесса в педагогическом вузе на основе компетентного подхода: монография / Г. Е. Муравьёва, В. В. Моргулина. Шуя. : ФГБОУ ВПО «ШГПУ», 2012.
- Николаева, 2013* – Николаева А. Д. Управление по задачам как особая форма стратегического управления образованием / А. Д. Николаева // Инновации в образовании ; гл.ред. И.В.Сыромятников, 2013. – № 12. – С. 27-35.
- Панов, 2007* – Панов В. И. Психодидактика образовательных систем: теория и практика / В. И. Панов. – М. : Питер, 2007. – 347 с.
- Проектирование..., 2009* – Проектирование образовательного процесса в средней и высшей школе: монография / ред. Г. Е. Муравьёва. – Шуя. : ФГБОУ ВПО «ШГПУ», 2009.
- Розин, 2007* – Розин В. М. Философия образования: Этюды-исследования / В. М. Розин. – М. : Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж : Изд-во НПО «МОДЭК», 2007. – 576 с.
- Рубцов, 2002* – Рубцов В. В. Проектирование развивающей образовательной среды школы / В. В. Рубцов, Т. Г. Ивошина. – М. : МГППУ, 2002. – 271 с.
- Секрет, 2011* – Секрет І. В. Формування іншомовної професійної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів в умовах дистанційної освіти: монографія / І. В. Секрет. Дніпродзержинськ, 2011. – 385 с.
- Слободчиков, 1997* – Слободчиков В. И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / В. И. Слободчиков // Новые ценности образования: культурные модели школ. – 1997. – Вип. 7. – С. 174–184.
- Соціологічна..., 2008* – Соціологічна енциклопедія / укладач В. Г. Городяненко. – К. : «Академвидав», 2008. – 456 с.
- Тихомиров, 2000* – Тихомиров В. П. Открытое образование: предпосылки, проблемы и тенденции развития / В. П. Тихомиров. – М. : МЭСИ, 2000. – 240 с.
- Ясвин, 2001* – Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 366 с.
- Jonassen, 2000* – Jonassen David H. Mindtools: Affording Multiple Knowledge Representations for Learning / David H. Jonassen, Chad S.Carr // Computers as cognitive tools / S. P. Lajoie (Ed.), 2000. – Volum 2 [Web site]. – Access mode : <http://web.missouri.edu/jonassend/Mindtoolschapter.pdf>
- Wilson, 1995* – Wilson B. Metaphors for instruction: Why we talk about learning environments / B. Wilson // Educational Technology, 1995. – 35(5). – P. 25–30.

REFERENCES

- Andruschenko, 2012* – Andruschenko V. Rozdumi pro osvltu: filsofiya ta metodologiya / V. Andruschenko. – K. : MP Lesya, 2012. – 784 s.
- Arendachuk, 2012* – Arendachuk I. V. Obrazovatel'naya sreda vuza kak faktor psihologo-pedagogicheskikh riskov / I. V. Arendachuk [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/07/15/arendachuk_egorova.pdf
- Bikov, 2007* – Bikov Yu. V. Modeli sistemi osvlti I osvltного seredovischa / V. Yu. Bikov // Aktualni problemi modernizatsiyi sotsialnih sistem / Shokvartalniy naukovopraktichniy zhurnal. – Harkiv: NTU «HPI», 2007. – S. 31–8. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B>
- Bikov, 2008* – Bikov V. Yu. Modeli organizatsiynih sistem vidkritoy osvtyi: monografiya. – K. : Atyka, 2008. – 684 s.
- Boychuk, 2007* – Boychuk Yu. D. Suchasni pidhodi do zabezpechennya prirodovidpovidnosti osvltного seredovischa / Yu. D. Boychuk // Biologiya ta valeologiya : zb. nauk. pr. - H. : HNPU Im. G. S. Skovorodi, 2007. – Vip. 9. – S. 152-158.
- Vinevskaya, 2013* – Vinevskaya A. V. Organizatsionnye usloviya modelirovaniya mobilnoy obrazovatel'noy sredy vuza / A. V. Vinevskaya // Kontsept. – 2013. – # 05 (may). – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://e-koncept.ru/2013/13112.htm>.
- Gershunskiy, 1998* – Gershunskiy B. S. Filsofiya obrazovaniya dlya XXI veka (V poiskah praktiko-orientirovannykh obrazovatel'nykh kontseptsiy). – M. : Sovershenstvo, 1998. – 608 s.
- Goncharov, 2013* – Goncharov V. I. SvItoglyadno-kulturologichna matritsya ukraYnskogo vchitelya : avtoref. dis ... d-ra filsof. nauk: 09.00.10 / V. I. Goncharov. – KiYiv, 2013. – 34 s.
- Doronina, 2014* – Doronina T. O. Suchasni pidhodi do viznannya sutnosti ta strukturi osvltного seredovischa / T. O. Doronina // Pedagogika vischoyi ta serednoyi shkoli: zb.nauk.prats. – Vip. 40. – Kriviy Rig : Drukarnya Romana Kozlova, 2014. – S. 179–186.
- Dyui, 1925* – Dyui Dzh. Shkola i obschestvo / per. s angl. – M. : Rabotnik prosvescheniya, 1925. – 127 s.
- Ezhova, 2011* – Ezhova O. O. Formuvannya tsinnisnogo stavlennya do zdorov'ya uchniv profesiynotekhnichnih navchalnih zakladiv: monografiya / O. O. Ezhova. – Sumi : Vid-vo «MakDen», 2011. – 412 s.
- Lebedeva, 1996* – Lebedeva V. P. Shkolovedcheskie aspekty modelirovaniya razvivayushey obrazovatel'noy sredy // V. P. Lebedeva, V. A. Orlov, V. I. Panov // Pervaya rossiyskaya konferentsiya po ekologicheskoy psihologii : tezisy, Moskva, 3-5 dekabrya, 1996. – M., 1996. – S. 101-103.
- Lugoviy, 1997* – Lugoviy V. I. Upravlinnya osvitoyu / V. I. Lugoviy. – K. : Vid-vo UADU, 1997. – 302 s.
- Muravyova, 2012* – Muravyova G. E. Proektirovanie obrazovatel'nogo protsessa v pedagogichskom vuze na osnove kompetentnosnogo podhoda: monografiya / G. E. Muravyova, V. V. Morgulina. Shuya. : FGBOU VPO «ShGPU», 2012.
- Nikolaeva, 2013* – Nikolaeva A. D. Upravlenie po zadacham kak osobaya forma strategicheskogo upravleniya obrazovaniem / A. D. Nikolaeva // Innovatsii v obrazovanii ; gl.red. I.V.Syromyatnikov, 2013. – # 12. – S. 27-35.
- Panov, 2007* – Panov V.I. Psihoidaktika obrazovatel'nykh sistem: teoriya i praktika / V. I. Panov. – M. : Piter, 2007. – 347 s.
- Proektirovanie..., 2009* – Proektirovanie obrazovatel'nogo protsessa v sredney i vyisshey shkole: monografiya / red. G. E. MuravYova. – Shuya. : FGBOU VPO «ShGPU», 2009.
- Rozin, 2007* – Rozin V. M. Filsofiya obrazovaniya: Etyudiy-issledovaniya / V. M. Rozin. – M. : Izd-vo Moskovskogo psihologo-sotsialnogo instituta; Voronezh : Izd-vo NPO «MODEK», 2007. – 576 s.
- Rubtsov, 2002* – Rubtsov V. V. Proektirovanie razvivayushey obrazovatel'noy sredy shkoly / V. V. Rubtsov, T. G. Ivoshina. – M. : MGPPU, 2002. – 271 s.
- Sekret, 2011* – Sekret I. V. Formuvannya Inshomovnoyi profeslynoyi kompetentnosti studentiv vischih tehnichnih navchalnih zakladiv v umovah distantslynoyi osvlti: monografiya / I. V. Sekret. Dniprodzerzhinsk, 2011. – 385 s.
- Slobodchikov, 1997* – Slobodchikov V. I. Obrazovatel'naya sreda: realizatsiya tseley obrazovaniya v prostranstve kultury / V. I. Slobodchikov // Novyie tsenosti obrazovaniya: kulturnyie modeli shkol. – 1997. – Vyip. 7. – S. 174-184. Tekst dlya perevoda
- Sotsiologichna..., 2008* – Sotsiologichna entsiklopediya / ukladach V. G. Gorodyanenko. – K. : «Akademvidav», 2008. – 456 s.

- Tihomirov, 2000* – Tihomirov V. P. Otkryitoe obrazovanie: predposylki, problemy i tendentsii razvitiya / V. P. Tihomirov. – M. : MESI, 2000. – 240 s.
- Yasvin, 2001* – Yasvin V. A. Obrazovatel'naya sreda: ot modelirovaniya k proektirovaniyu / V. A. Yasvin. – M. : Smyisl, 2001. – 366 s.
- Jonassen, 2000* – Jonassen David H. Mindtools: Affording Multiple Knowledge Representations for Learning / David H. Jonassen, Chad S. Carr // Computers as cognitive tools / S. P. Lajoie (Ed.), 2000. – Volum 2 [Web site]. – Access mode : <http://web.missouri.edu/jonassend/Mindtoolschapter.pdf>
- Wilson, 1995* – Wilson B. Metaphors for instruction: Why we talk about learning environments / B. Wilson // Educational Technology, 1995. – 35(5). – P. 25-30.

Надійшла до друку 3.09.2014.

УДК 373.5.016:796

Олександр Півень

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Аналіз наукових даних підтверджує важливість формування фізичної культури підростаючого покоління в процесі фізичного виховання. У статті розкриваються питання теорії і практики виховання у молодших підлітків позитивного ставлення до занять фізичною культурою. Визначені сутність і структура позитивного ставлення учнів 5-7 класів до занять фізичною культурою.

Установлено, що аналіз практики роботи шкіл України показує, що вирішення цього завдання залежить в основному від організації і самореалізації учнями здорового способу життя, важливим компонентом якого є систематичні заняття фізичними вправами. Але залучення школярів до таких занять стає можливим лише за умов сформованості в них позитивного ставлення до занять фізичною культурою. У процесі його виховання в учнів виникають позитивні емоції, з'являється інтерес до фізичної культури, формується готовність до фізичного вдосконалення, розвивається рухова активність і звичка до занять фізичними вправами.

Визначено, що результати вивчення стану виховної роботи з учнями 5-7 класів у цьому контексті вказують на наявність протиріч між ускладненими вимогами до школярів та ступенем сформованості в них позитивного ставлення до занять фізичною культурою, яке є важливою умовою успішного виконання цих вимог. Як свідчать статистичні дані, стан здоров'я, фізична підготовленість, рівень знань, умінь і навичок більшості учнів не відповідають як загальноприйнятим нормативам, так і їхнім здібностям і можливостям. На уроках фізичної культури школярі проявляють байдуже або негативне ставлення до занять фізичною культурою. Такий стан пояснюється, насамперед, різким зниженням у молодших підлітків стійкого інтересу до занять фізичними вправами. У цьому віці в учнів значно зменшується спонукальна сила природної потреби в рухах, що веде до відповідного способу життя, погіршення стану здоров'я і фізичної підготовленості.

Ключові слова: *фізична культура, позитивне ставлення до занять фізичною культурою, позакласна робота.*

Анализ научных данных подтверждает важность формирования физической культуры подрастающего поколения в процессе физического воспитания. В статье раскрываются вопросы теории и практики воспитания в младших подростках положительного отношения к занятиям физической культурой. Определены сущность и структура позитивного отношения учащихся 5-7 классов к занятиям физической культурой.

Установлено, что анализ практики работы школ Украины показывает, что решение этой задачи зависит в основном от организации и самореализации учащимися здорового образа жизни, важным компонентом которого являются систематические занятия физическими упражнениями. Но привлечение школьников к таким занятиям становится возможным лишь при условии сформованности у них положительного отношения к занятиям физической культурой. В процессе его воспитания у учащихся возникают положительные эмоции,